

Kilpailun oravanpyörässä

Opiskeluvuosien kuuluu olla haasteiden läpi rämpimistä. Mitä suurempia vaikeuksia polullaan joutuu kohtaamaan, sitä ansioituneempana opiskelijaa voidaan pitää. Tällainen mielikuva herää korkeakouluopiskelijoiden uupumuksen ja taloudellisten mahdollisuuksien ympärille virinneestä keskustelusta. Moni jo koulunsa käynyt arvostelee kärjekkäin sanoin nykyopiskelijoita laiskuudesta ja turhasta valittamisesta. Opiskelijoille suunnattuja taloudellisia tukia onkin nostettu, ja heidän hyvinvointiinsa kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Toisaalta epävarmuus niin opiskeluiden sujumisen, työelämän kuin yleisesti tulevaisuuden suhteen luo omat uudenlaiset haasteensa. Rakentava vuoropuhelu opiskelijaelämän muutoksista vaatisikin arvostelun ja vertailun sijasta empaattisempaa lähestymistapaa.

Hyvä opiskelija ja tulevaisuuden työntekijä on motivoitunut, oma-aloitteinen ja sopeutumiskykyinen. Lisäksi hän pyrkii jatkuvasti tehostamaan työskentelyään ja yrittäjähenkisyys on hänen toinen nimensä. Tulevaisuuden työelämässä vaadittavien ominaisuuksien lista ohjaa väkisinikin tietynlaiseen suorittamiskulttuuriin, mikä tuskin voi olla heijastumatta opiskelijoiden hyvinvointiin. Ylen artikkelissa "Tutkijat tyrmäävät käsityksen opiskelijoista 'laiskanpulskeina syöttöporsaina' – mikä on muuttunut, kun yhä useampi uupuu?" (Yle.fi, 10.7.2019) Sonja Parkkinen avaa asiantuntijoiden näkemyksiä tämän hetken opiskelijaelämästä. Parkkinen haastatteleva hyvinvointitutkija Tuomo Laihiala mainitsee opiskelijoiden heikentyneen jaksamisen syyksi nimenomaan paineet menestyksestä opinnoissa ja työelämässä. Huipulle pyrkiminen jatkuvassa kilpailussa on äärimmäisen kuluttavaa. Opiskelijat kuitenkin sietävät paineita hyvin eri tavoin, joten yltyvän kilpailun vaikutuksia hyvinvointiin on hankala mitata.

Epävarmuutta ja latautuneita odotuksia voi toki näyttäytyä myös työn ja opiskelun ulkopuolella. Ylen artikkelissa tilastotutkija Sami Myllyniemi nostaa esille opiskelijoiden romahtaneen luottamuksen yhteiskuntaan sekä kasvavan huolen ilmastomuutoksen kaltaisista globaaleista ongelmista. Myllyniemen mukaan epäilykset omasta jaksamisesta tai taloudellista toimeentulosta voivat aiheuttaa ahdistusta ja hankaloittaa tulevaisuuden suunnittelua. Kilpailullisuus hiipii myös monen arkipäivään, jolloin elämän valintoja tehdessä ikään kuin tähdätään suoritukseen. Itselleen saattaa huomaamattaan asettaa täysin kohtuuttomia vaatimuksia esimerkiksi valitsemalla haastavia harrastuksia tai ottamalla jonkin tarkan perhe-elämän mallin tavoitteekseen. Toisinaan taas läheiset ihmiset rakentavat taakaksi kasautuvia odotuksia. Tempoilu eri suunnilta tulevien toiveiden ristiaallokossa vaikeuttaa oman äänen kuulemistä. Päätösten tekeminen vaatiikin aikaa sekä rohkeutta etsiä omaa tahtoa.

Omalla tavallaan kilpailu on läsnä myös keskustelussa opiskelijoiden uupumuksesta. Vertailu eri sukupolvien opiskeluaikanaan kohtaamien haasteiden välillä ei kuitenkaan ole kovin mielekäästä, kuten Tuomo Laihiala toteaa Ylen artikkelissa. Arvioimalla toisten ihmisten subjektiivisia kokemuksia saadaan harvoin aikaan muuta kuin loukkaantumista. Erityisesti käsiteltäessä herkkää aihetta, kuten mielenterveysongelmia, olisi syytä pyrkiä olemaan ymmärtäväinen. Siksi huumorin taakse piilotettu vähättely ei tällaisessa tapauksessa ole toimiva keino muuhun kuin vastakkainasettelun lietsomiseen. Mirjami Saarinen kirjoittaa Kauppalehden kommentissa "Sukupolvikatkeruus tappaa elintärkeän vuoropuhelun" (10.7.2019), että opiskelijoita koskevassa keskustelussa liian moni tarkastelee aihetta vain omasta näkökulmastaan. Saarisen mukaan sukupolvien välillä ei ole riittävästi kosketuspintaa, joka auttaisi luomaan ymmärrystä ja suvaitsevaisuutta. On helppoa arvostella ryhmää, jonka mieltää olevan mahdollisimman kaukana omasta todellisuudesta. Avoimen keskustelun edellytyksenä olisikin molemminpuolinen kunnioitus eri ikäpolvien välillä.

Lieveilmiönä tehokkuus- ja kilpailuajattelun korostumisessa on erilleen ajautuminen. Meitä ohjataan ajattelemaan, että on ansiokasta selvittää haasteista yksin. Yhteistyön sijasta lähtökohtana on liian usein toisiamme vastaan kilpaileminen. Tulevaisuuden ongelmanratkaisu kuitenkin mitä todennäköisimmin

edellyttää tiivistä yhdessä toimimista. On myös olennaista, että työelämässä eri sukupolvien edustajat pystyvät keskenään jakamaan osaamistaan. Mirjami Saarisen kommentissaan alleviivaama ajatusmaailmojen etäisyys ikäluokkien välillä voi näkyä hyvinkin konkreettisesti työpaikoilla. Henkiset yhteentörmäykset juontavat juurensa siihen, että kieltäydytään kuulemasta toisia. Jotta kohtaamiset sujuisivat paremmin, olisi oman historian korostaminen jätettävä syrjään. Parhaimmillaan laajan kokemuspohjan ja viimeisimmän tiedon mukaisen koulutuksen yhdistäminen tukee jokaisen työhyvinvointia sekä mahdollistaa merkityksellisten oivallusten ja innovaatioiden kehittämisen.

Keskusteltaessa opiskelijoiden jaksamisesta erottuu vertailun ohella ongelmallisena piirteenä yleistäminen. Opiskelijat nähdään suurena massana, vaikka todellisuudessa he ovat yksilöitä, joiden elämäntilanne ja tavoitteet vaihtelevat laajasti. Ylen artikkeliin haastatellun Tuomo Laihialan mukaan riittävän kaukana itsestä oleva joukko määrittellään herkästi stereotyyppien kautta. Siten opiskelijaelämää suistutaan arvioimaan ottamatta sen enempää selvää omien väitteiden paikkansapitävyydestä. Ei sovikaan unohtaa, että moni korkeakouluopiskelija työskentelee opiskelujen lomassa kattaakseen toimeentulon vaatimat kustannukset. Lisäksi työtehtävien monimutkaistumisen myötä kaikkien alojen opiskelijoiden ei ole edes aivan yksinkertaista päästä omaa opiskelua palveleviin töihin. Toisaalta opiskelija voi kenen tahansa muun tavoin joutua tilanteeseen, jossa oma jaksaminen tai talous vaatii enemmän tukea. Jokainen kai toivoisi, että tällaisen tilanteen sattuessa omalle kohdalle ympärillä olevat ihmiset osoittaisivat hyväksyvää suhtautumista.

On pidettävä mielessä, että meillä ei ole aina riittävästi tietoa haasteista, joiden kanssa toiset ihmiset kamppailevat. Pahimpaan virheeseen sorrutaankin, kun ryhdytään aliarviomaan toisten kokemuksia. Vähättely heikentää luottamusta, joka rakentuu ystävälliselle vuoropuhelulle. Kun ympäristö viestii ymmärtämyksestä, on myös helpompaa olla armollinen itselleen. Vaatimusten kasvaessa opiskelijat tarvitsevatkin taitoa kyseenalaistaa ulkopuolelta tulevia odotuksia sekä uskallusta pohtia, mikä on aidosti itselle tärkeää. Osa arvostelevista kannanotoista pohjaa mahdollisesti kateuteen siitä, että opiskelijat ovat vielä nuoria, eikä heillä ole kannettavanaan kaikkia aikuisten huolia. Nuoruus saa olla kokeilun ja etsimisen aikaa, jolloin kenenkään päälle ei kuuluisi vielä kasata liiallisesti vastuun tuomaa painolastia.

6 064 merkkiä.

Teksti on vastaus kirjoitustaidon tehtävään, jossa teemana on opiskelu. Tehtävänanto pyytää käsittelemään aihetta "Miten opiskelijoihin suhtaudutaan?"